

najnižje sloje kakor v Budimpešti. Po državnih statistiki je med tisoč stanovanijskih prebivalcev v Berlinu in na Dunaju 280, v Petrogradu 460, v Budimpešti pa 740! Za tuberkulozo umre izmed vseh 100.000 oseb na Nizozemskem 192, na Angleškem 201, na Ogrskem pa 364 oseb. Na vsakih 100.000 prebivalcev na Ogrskem pride le 28 zdravnikov in 9 babic, tako da umre skoraj tretjina brez zdravniške pomoči. Na Ogrskem hodi nad 40.000 blaznih brez vsakega nadzorstva okolo. Delavske plače so skrajno slabe. Odrasli moški delavci v tiskarnah zaslužijo povprečno na teden po 13 K, ženske le 6½ K, dočim zasluži poljski delavec le 9 K 30 h, ženske pa celo le 4 krone 26 h na teden.

— Češko učiteljstvo v narodno-gospodarskem delu. Narodno-gospodarski in socialni odsek ljudske napredne stranke na Češkem se je z vsjo energijo lotil gospodarskega in socialnega dela na Pošumavskem. Za svoje načrte je pridobil učiteljstvo in priredil za nje te-le gospodarske tečaje: za živinorejo, za gojenje gob, brusnic in malin. Nadalje je odsek storil že vse potrebne korake, da se bo začelo sistematiško zasajati nasade vrb, iz katerih pletejo koše, stole mize itd., obrt, katera daje tisočim zaslužka in širiti rejo kunccev. Toliko košarstvo, kolikor reja kunccev bi bila za male kmete velike važnosti. Mnogi imajo koške zemlje, ki jim ne dajejo nikake koristi, ker so močvirnati, na katerih bi pa vrba dobro uspevala. Ako bi dotičnik znal plesti koše in razne izdelke iz vrbe in ličja, bi v onih dneh, ko nima dela na svojem majhnem posestvu in tudi ne pri imovitejših sosedih, pozimi in v deževnem vremenu lahko precej zaslužil s pletenjem košev itd. Njegova žena in otroci bi pa z majhnim trudom lahko redili znatno število kunccev, ki bi jim dajali mnogo mesa za hrano in za katerih kože bi tudi izkupili na leto lepe denarje. Eno in drugo bi se lahko tudi pri nas gojilo. — To bi kajzarjem in malim kmetom v resnici pomagalo, ker bi jim odprlo nov vir cenih živil ter bi se tudi naučili svoj prosti čas uporabiti za koristno delo.

Raznoterosti.

× Slovenščina pripoznana službenim jezikom pri koroškem deželnem odboru. Državna sodnija je izdala razsodbo, da se ugotovi pritožbi občine Sele pri Borovljah proti deželnemu odboru koroškemu zaradi odklanjanja slovenskih vlog, ker da je deželni odbor s tem svojim postopanjem kršil pravice enakopravnosti, zajamčene po državnih temeljnih zakonih. — Občina Sele se je namreč pritožila na državno sodnijo proti koroškemu deželnemu odboru, ker ta ni rešil v slovenskem jeziku spisane vloge, v kateri je občina zaprosila za odobrenje zvišanja občinskih doklad v smislu proračuna za l. 1909., in je celo kar zavrnil omenjeno vlogo. Rešitev se je odklonila zaradi tega, ker je deželni odbor naročil pisarni, da ne sme sprejemati slovenskih vlog, ampak da jih mora neresene vračati. Sedaj pa je državna sodnija izdala razsodbo, da se je z vrnitvijo neresene slovenske vloge kršila ravnopravnost slovenskega jezika, ki mu je zajamčena v ustavi. Sodnija je smatrala za dokazano, da je deželni odbor vrnil vlogo le zaradi tega, ker je bila pisana v slovenskem jeziku. Zastopnik deželnega odbora, dunajski odvetnik dr. Lenoch, je ugovarjal, da nima državna sodnija pravice izdajati pravovelnostne odločbe. Državna sodnija pa je ugotovila, da ona fungira v tej zadevi kot zadnja instanca in da ima zato pravico izdajati pravovelnostne odločbe. V obrazloževanju svoje odločbe pravi državna sodnija, da je slovenski jezik na Koroškem v deželi naveden jezik in da ima v smislu § 19. o. z. vsaka slovenska občina pravico posluževati se ga v svojih vlogah na oblast, ki so tudi primorane v tem jeziku pisane vloge ne samo sprejemati, marveč jih tudi reševati. — Deželni odbor je torej strašno pogorel in slovenska pravica je doživela sijajno zmago.

× Slovenska zmaga na Koroškem. Občina Vernberg na skrajni slovenski meji, kjer je znani Oraš gosposodal trideset let, je padla. Izmed osemnajstih odbornikov so dobili Slovenci enajst jeklenih mož.

× Kdaj dobi mesto Brno češko večino? Časopis „Mitteilungen für den deutschen Schulverein“ računa, da bodo Čehi imeli v mestu Brnu do l. 1930. večino, ako bodo tako napredovali.

× Zaroka bolgarskega kneza. Javna tajnost je bila, da je bolgarski knez Ferdinand zadnja leta zato potoval toliko po Evropi, ker si je iskal neveste, a dobil je povsod košarice. Knez že itak ni posebno prikupljive zunanjosti, vrhute pa še vdovec s štirimi otroki. Glavno strahilo za evropske princesinje pa je politična negotovost, ki lahko na Balkanu prinese čez noč neprijetna presenečenja. Sedaj se je vendar ena ojunčila, namreč hči kneza Henrika IV. Reuss-Köstritz, princesinja Eleonora. Seveda ni več mlada, temveč približno eno leto starejša od kneza. Letošnje poletje je izpolnila 47 let.

× Najhitrejša ladja na svetu je do sedaj angleška torpedna razdiralka „Gwika“, ki prevozi nad 50 km v uri. Ladja je dolga 83 m, kuri se s petrolejem ter razvija 14.000 konjskih sil. Toda ta ladja ne ostane več dolgo časa najhitrejša. Že se izdelujejo na Angleškem torpedne razdiralke, ki bodo imele 30.000

konjskih sil ter bodo prevozile v uri skoro 62 km.

× Gozdni požar. V državi Viktorija v Avstraliji divja grozen požar v tamšnjih gozdih. Mnogo naselbin s cerkvami, poštnimi in drugimi uradi je že uničenih. Požar je dosegal že širjavo 70 kilometrov. V celi državi Viktorija je neznosna vročina in je mnogo ljudi zadela kap od vročine. (V Avstraliji je sedaj poletje.)

× Nova iznajdba. Inženir L. Dodda je poročal v klubu genoveških ladjestavbniških inženjerjev, da je mogoče nadomestiti železne oklepe na vojnih ladjah s cementnim ometom. Dodda je bil v rusko-japonski vojni ter pravi, da so Japonci uporabljali z velikim uspehom cement proti granatam. Obseg in teža vojnih ladij bi zaradi cementnih ometov ne bila večja kot sedaj, pač pa bi bile vojne ladje mnogo cenejše nego s Kruppovimi oklepi. Minister mornarice je odredil naj se to izdajo preizkusi v italijanski mornarici.

× Izumitelj vžigalice. Te dni je poteklo 75 let, odkar so izumili vžigalice (žvepljenke). Izumil jih je Friderik Kaemmerer v Württembergu. Bil je takrat jetnik v trdnjavi Hohenasperg, in sicer zaradi propagande v prilogi združeni Nemčiji. Ko so ga izpustili, je prosil za dovoljenje, da bi svoj izum spravil v promet, toda oblasti mu tega niso dovolile, češ, da je to razširjenje nevarnega sredstva. Kaemmerer je nato vžigalice tajno izdeloval ter jih prodajal v inozemstvo, toda oblasti so mu prišle na sled, mu razdajale delavnico ter ga dale zapreti. Siromak je umrl leta 1857. v blaznici.

× Največji prekop na svetu bo kmalu dočel v južni Kanadi. Prekop bo dolg 650 km, dočim je panamski prekop le 75 km dolg. Seveda gre najdaljši prekop skozi dve jezeri in dve veliki reki. Kadar se prekop izroči prometu, postane kanadska trgovina neodvisna od trgovine Zedinjenih držav. Prekop bo 6½ m globok, a tok vode bo imel 50.000 konjskih sil, ki se porabijo za industrijske namene, da se na ta način pokrijejo vsi gradbeni stroški.

× Znamenita medicinska iznajdba. Najnovejša, a to jako važna medicinska iznajdba je takozvana pocianaza, ki je izšla iz laboratorija profesorja Emmericha v Monakovu. Profesor Emmerich je namreč gojil takozvane kulture bacilov ter opazil, da se na površju tekočih kultur napravi neka kožica, ločena od velike vegetacije bacilov. Ako se posoda strese, razpade ta kožica, a na površini se napravi druga kožica, ki pa je že tanjša, tretja še tanjša itd., tako da po 3—4 tednov ni več kožice, temveč je le na dnu posode neka belkasta masa. Kako da so se bakiili tako hitro uničili? Odgovor je dobil po daljšem natančnem preiskovanju. Bakiili imajo v sebi neko substanco, imenovano zymogen, ki se v tekočini kultur izpreminja v drugo substanco engyma, a ta uničuje bakiile. Tej zmesi substanc se je dalo ime pocianaza. Ta substanca uničuje jako hitro bakiile davice, kolera, legarja in protina, le proti bakiilom tuberkuloze je brezuspešna.

× Bikorborbe v Španiji. Ta barbarska šega nikakor noče izginiti, temveč se celo še širi. Vsako leto postavijo več novih aren; v kratkem dobi Madrid drugo areno, ki bo imela 8000 sedežev. Preteklo leto je bilo pri bikorborbah toliko mrtvih in ranjenih kakor še nobeno leto do sedaj. Sedem boljših matadorjev je obležalo mrtvih, a ranjenih je bilo 82. Pri teh „zabavah“ je bilo med najhujšimi mukami zaklanih 2980 bikov in 2720 konj.

× V zapuščeni pisatelja Ibsna so dobili mnogo rokopisov, ki jih izdasta vdova in sin.

× Umrl je v Parizu knez Stanislav Poniatovski, poglavar zgodovinske rodovine, ki je dala Poljski kralja, Napoleonu pa prvega maršala.

× Potratnost ameriških milijonarjev. Vkljub finančni krizi razsipavajo ameriški bogataši svoje imetje, na vse mogoče načine. Tako je priredil nedavno v Filadelfiji milijonar Paul svojim prijateljem domačo plesno zabavo, ki bi v meščanskih rodočinah veljala par stotakov, a Paul je izdal 500.000 K. Med plesom so nepričakovano izpustili nad plesalci 500 prekrasnih metuljev. Cele mesece je več nabiralec prehodilo državo Peru, da so naložili redke metulje. Mnogo metuljev je spotoma poginilo. Ti pa, ki so jih izpustili nad glavami plesalk in plesalcev, so plašno frfotali, posedali lepim plesalkam na lase in rame, tudi na evetične šopke in po mizah sploh, končno pa so bili pohojeni in uničeni. In vendar so veljali milijonarja mnogo tisočakov. Za cvetice, ki je bila z njimi okrašena plesna dvorana, je plačal Paul 150.000 K.

× Jubilej in spomenik Kalvinu. V Ženevi proslavijo leta 1909. jubilej verskega reformatorja Kalvina. O tej priliki mu postavijo v mestu primeren spomenik.

× V Meksi se širi kolera. Umrlo je že več sto oseb. Bojijo se romarjev, ki pridejo v kratkem, da še bolj ne razširijo bolezni.

× Drozd pomiloščen. Cesar je pomilostil duhovna Drozda, bivšega predsednika Sv. Vavalske posojilnice v Pragi, ki je bil leta 1903, zaradi poverjenja obsojen na sedem let ječe.

× Mesto Rio Pinto na Portugalskem se podira. Pogreznilo se je 6 hiš. Nevarnost je, da se pogrezne celo mesto.

× Število francoskih vojaških novincev je znašalo 1907 l. 244.000, 15.000 manj nego l. 1906. Pehota ima 31.000 manj moštva nego prej. Stotnije štejejo večinoma le po 60 pravih vojakov. To nazadovanje je posledica vedno manjšega števila rojstev. — Da se ohrani armada pri normalnem številu nameravajo pritegniti v Evropo tudi domačine iz afriških kolonij.

× Požar v gledališču. V Boyertovnu v Pensilvaniji (Severna Amerika), malem mestu, ki šteje 20.000 prebivalcev, večinoma Nemcev, je zgorelo gledališče. V poslopju je bilo prostora za 700 ljudi. Gledališče je bilo razprodano. Pri predstavi je bil tudi rabljen kinematograf. Ko se je dvignilo zagrinjalo, se je čulo silno eksplozijo in na odru se je dvignil plamen, ki je švigal do stropa. Nastala je silna zmešnjava, v kateri je končalo mnogo ljudi. Izvlekli so 167 mrtvih trupel izpod ruševin.

× Turbane, ki so bili po Evropi že svojetasno v modi, so zopet začele pridno nositi pariške dame. Nekaterim obrazom se krasno podajo.

× Rojstvo otrok. Neki statistik je izračunal, da se rodi na leto po vsem svetu 36 milijonov otrok, torej 70 na minuto. Ako bi se zibelke vseh teh otrok postavile eno poleg druge, bi bila ta vrsta tako dolga, kakor je potovanje okolo sveta; ako bi se pred kom pustilo defilirati matere ena za drugo, vedno 20 na minuto, bi bili zadnji otroci, ki bi šli mimo, stari že štiri leta.

× Kitajska se probuja iz tisočletne letargije. „Ruski Invalid“ poroča, da bo po novi odločbi vojnega ministra štela kitajska vojska 36 divizij po 10.000 mož. Reorganizacija armade se mora izvršiti v 3—4 letih. — 4 divizije bodo v Pekingu, 3 v pokrajini Čili, 3 v Čantsu, 3 v Sečuangu, 2 v Junamu, 2 v Knangsu in po 1 v ostalih 15 pokrajinah. Sedaj šteje kitajska vojska 8 divizij pravega vojaštva, ki je dobro organizovano in izvežbano. — Kakor se kaže, se vendar boji rumeni kolos japonske invazije.

Učiteljska tiskarna priporoča vizitke.

Listnica uredništva.

J. P. D.: Kadar končamo to, pride Vaše na vrsto. Nadaljujte! — Ena za druge: Danes ni bilo mogoče, ker je prišlo prepozno. Naslov je natančno označen na čelu našega lista. Blagovolite uporabljati samo ta naslov! — Dalmaticus: Danes smo uporabili drug dopis, Vašega utegnemo pozneje. — H. Š. v Š.: Obrtno spise je spisal A. Funtek, obrtno računstvo pa H. Podkrajšek. Tako šolo (za trgovske vajence) ima n. pr. Metlika in Idrija; tam dobite tudi učni načrt. Pišite temu ali onemu vodstvu, ki Vam gotovo ustreže. — F. F.: Pokojniški zakon za učiteljstvo na Kranjskem je založila „Učit. tiskarna“. Stane izvod 20 h, po pošti 23 h.

Listnica upravnštva.

Cenjeni naročniki in naročnice: Oprostite, če Vas opozarjam na zadnjo listnico. Mogoče jo je kdo prezel v naglici.

1. svečan

tam zelo poudarjam. Prosim berite še enkrat! V blagajni imam šestkrat premalo denarja. Ob omenjenem roku pa mi je plačati tiskarno. Hudo je, hudo! Torej ne prezrite listnice te in zadnje. Pa jo ne berite samo! Uvažujte jo tudi!

Kdor je nov naročnik, lepo prosim, naj to napiše na nakaznici, ali na dotičnem naročilu, ker je sila dela, preden preide vse naročnike in konstatujem, naj ga li vpišem med nove ali je že star. Vam to ne da več kot par sekund dela, meni pa je s tem prihranjena večkrat cela ura.

Takisto prosim, naj vsak naročnik pogleda na ovitek. Tam bo izkazano na vsakem, pod katero črko in številko je vpisan. Naj jo vsak, če pošlje denar, ali želi kaj drugega, pripíše na dotično nakaznico ali reklamacijo i. t. d. Prosim prav lepo!

Radi dolga sem Vam že omenil v zadnji listnici. Nov upravnik sem in še nimam upogleda v vse. Dela je prav sedaj silno veliko. Prosim, potrpite nekoliko. Sicer pa, kakor sem že povedal: vsak naj nekaj pošlje. Če pošlje več, pa ima plačano naprej, kar se pravzaprav spodobi in bo dobro zanj, za blagajno pa še boljše. Saj se upisujejo tudi preplačila.

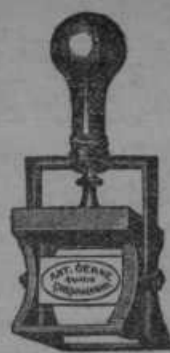
Kdor se še misli naročiti, naj mi to sporoči v v dveh dneh, da ga lahko še vpišem. Naslovi se pravkar prirejajo. Rad jih pišem še prav zelo veliko. Mladi novi tovariši posebno tovarišice — torej! Oglasite se še!

List se iz Ljubljane odpošilja vsak petek zvečer. Vzemite to na znanje. Krivda upravnikova torej ni, če kdo dobi list pozneje. Pa da Vas s svojimi lamentacijami ne bom samo zabaval. Saj vem, da me umete.

Tovariški pozdrav!

Upravnik.

Ozirajte se na trdke, ki objavljajo svoje oglase v Učiteljskem Tovarišu.

Zavod za graviranje in izdelovanje kavčukastih štampiljev

Anton Černe

Ljubljana, Sv. Petra cesta 6.

Uradni in zasebni pečati iz kavčuka in kovine, štampilje za datum, vsakovrstni klišaji, monogrami itd. itd. 52 1

Čeniki gratis in franko.

Jernej Bahovec

trgovina s papirjem

poleg Prešernovega spomenika

priporoča slavnemu učiteljstvu in drugemu občinstvu svojo bogato zalogo

šolskih potrebščin, papirja, zvezkov, šolskih knjig, pisalnega in risalnega orodja, umetnin, trgovskih knjig, razglednic itd. 17 26—3

P. n. učiteljstvu in sl. občinstvu se priporoča

Kavarna Evropa

v Ljubljani, na Dunajski cesti.

Na razpolago je „Učiteljski Tovariš“ in vsi drugi slovenski in velika izbira tujih časopisov. — Za točno postrežbo in dobro pijačo je kar najbolje preskrbljeno.

Anton Tonejc,

kavarnar.

27 26—3

Učni načrti

v obeh jezikih za ljudske šole vseh kategorij na Kranjskem izvod po 50 h za enorazrednice in dvorazrednice; za trirazrednice do osemrazrednice po 60 h, po pošti 5 h več. Prodaja

Učiteljska tiskarna

v Ljubljani, Gradišče štev. 4.

Prva vipavska vinorejska zadruga v Vipavi

priporoča čislarnemu učiteljstvu svojo veliko zalogo izvrstnih 45 2—2

vipavskih vin

ki jih oddaja v vsaki množici od 56 litrov dalje. — Cene so zmerne, postrežba točna.

Za pristnost vin jamči načelnstvo.

Narodna knjigarna

12 52—13

v Ljubljani, Jurčičev

zdržena s trgovino s šolskimi, pisalnimi, risalnimi in drugimi v to stroko spadajočimi potrebščinami, se priporoča vsemu zavednemu naprednemu učiteljstvu za dobavljenje vseh knjig in časopisov ter šolskih in drugih potrebščin.